

ritur I. An et qualiter quibusque sub pœnis prohibitum sit clericis percutere laicum? Resp. I. Specialiter cuius clericus præsertim in majoribus constituto prohibuitur est laicum etiam delinquentem, sive fidelem, sive infidelem propriis manibus percutere. Communis et certa per clara jura can. 1, et can. *Episcopum* 7, dist. 43, ibi: Episcopum, aut presbyterum, aut diaconum percutientem fideles delinquentes, aut infideles inique agentes, dejici ab officio suo præcipimus. Concordat can. *Non licet*. 23, dist. 86, ibi: Non licet episcopo manibus suis aliquem cedere, hoc enim alienum a sacerdote esse debet. et c. 1, h. t. ibi: Si quis in aliquo gradu sacro percussor extiterit, corripiatur a crimine, et si se non emendaverit, deponatur. Ratio jam supra insinuata est; quia percussio repugnat modestiæ clericali, ac mansuetudini Christi, quam imitari debent clerici. Hinc cit. can. *Episcopum*, postquam percussio prohibita fuit, additur: Quia nusquam nos docuit hoc Dominus. E contrario vero ipse, cum percuteretur, non percutiebat; cum malediceretur, non maledicebat; cum pateretur, non comminabatur.

3. *Limitatio remissiva*. — Limitatur tamen conclusio in casu, quo clerici præceptores, moderatores, et magistri leviter, et moderate percutiunt sibi commissos discipulos, juxta dicenda, n. 9.

4. *Pœna clerici percussoris*. — Resp. II. Pœna clerici percussoris est, quod imprimis pro qualitate, et circumstantia percussoris notabilis debeat corrigi, aut corripi, et puniri arbitrio judicis; postea vero si se non emendet, sed sæpius ac forsitan etiam ob leves defectus percutiat, ita ut ex indignatione, et quadam iracundia ad verbera statim procedere soleat, tanquam inhumanus et ferus, statuque clericali indignus deponi possit, et debeat, arg. c. 1, h. t. cujus textum lege, n. præcedent. Glossa, et doctores ibid. communiter. Bene tamen inferentes, propter unam etiam notabilem, et gravem percussorem laici, clericum pœnam depositionis non incurrere, sed aliter corripi debere, nisi percussio hujusmodi lethalis, vel saltem enormis esset.

5. *Præsertim lethalis, vel enormis*. — Enimvero etiam ob unicam, lethalem tamen, vel enormem percussorem clericus deponendus est, Glossa in c. 1, h. t. et ibi Hostiensis, Pirhing h. t., n. 2, arg. can. fin. dist. 23, et c. 2, h. t. Ratio est, quia gravissime

adversatur statui, modestiæ, et mansuetudini clericali hujusmodi percussio.

6. *Superiores ecclesiastici possunt causa correctionis verberibus castigare clericos sibi subditos*. — Quæritur II. An, et qualiter prohibuitur, vel permissum sit superioribus ecclesiasticis tam sæcularibus, quam regularibus correctionis causa percutere, seu verberibus castigare, et punire clericum subditum? Resp. Possunt episcopi, et superiores regulares, clericos sibi subditos, et quidem existentes in minoribus etiam propter leves defectus; constitutos autem in majoribus, seu sacro aliquo ordine initiatos, non nisi propter graves excessus, vel delicta (inter quæ etiam ebrietas numeratur) verberibus castigare, can. *Cum lætatus*. 8, dist. 43, et can. fin. dist. 35, et ibi Glossa *¶ Corporali*, communi recepta.

7. *Episcopus tamen propriis manibus etiam correctionis causa verberare neminem potest: sed de jure id facere debet per alium clericum: de consuetudine vero etiam per laicum*. — Notandum tamen, quod episcopus propriis manibus etiam correctionis causa percutere non possit clericum, cit. can. *Non licet*. 23, dist. 86, sed id committere debeat alicui alteri, et quidem clerico, adeo, ut si id laico committeret, tam ipse committens, quam laicus ex mandato percutiens clericum, essent excommunicati, arg. c. *Universitatis*. 24, de *Sentent. excomm.* et ibi Barbosa, n. 2. Navarrus h. t. *Consil.* 42. Pirhing h. t., n. 1, nisi forsitan alicubi esset consuetudo legitime præscripta, quod episcopi per laicos verberibus castigant clericos delinquentes, prout de Gallia testatur Barbosa loc. cit. et eandem passim vigere, atque rationabilem, et in jure fundatam esse, dicunt alii, arg. c. *Clerici*. 15, de *Sentent. excomm.* in 6, ubi superioribus ecclesiasticis permittitur, quod etiam per laicos violenter capere, et incarcerare valeant clericum delinquentem: idque merito; ne alias contra cit. c. *Famæ*. 35, de *Sentent. excomm.* delicta maneant impunita: cum difficile sit reperire clericos, qui velint in se suscipere manus capiendi, carcerandi, et verberandi alios delinquentes clericos.

8. *Superiores regulares habent privilegium per suos laicos religiosos seu conversos verberibus castigandi suos subditos clericos causa correctionis*. — Resp. II. Quamvis superiores ecclesiastici episcopo minores, præsertim regulares in casu, quo causa correctionis

oportet verberare subditum regularem, id facere deberent manu propria (nisi necessitas aliter urgeat) ut clare decisum habetur c. *Universitatis*. 24, de *Sentent. excomm.* Tamen superiores fratrum minorum speciali privilegio summorum Pontificum Alexandri VI, et Leonis X, etiam extra casum necessitatis subditos religiosos per aliquos suos subditos fratres laicos seu conversos quoque verberibus castigare valent: uti videre est in *Compend. privileg. ¶ Absolutio ordinaria*, n. 20, et n. 23, quo privilegio etiam alias religiones per communicationem gaudere recte docet Palao tract. 29. disp. 3, pun. 23, § 3, n. 11.

9. *Magistri, præceptores, moderatores, clerici possunt sibi commissos discipulos tam laicos, quam clericos causa correctionis leviter, et moderate percutere. Idem valent seniores sacerdotes respectu juvenum turbantium officium divinum*. — Illud etiam hic advertendum, quod clerici existens præceptores, moderatores, et magistri artium liberalium, si verbis nil efficiunt, verberibus etiam castigare valeant non tantum laicos suæ curæ commissos, arg. can. *Aut facta*. 19, dist. 1, de *Pœnitent.* sed etiam clericos c. 1, et c. *cum voluntate*, 54, de *Sentent. excomm.* Ubi idem etiam extenditur ad alios seniores clericos, eosque ab excommunicatione immunos esse declaratur, qui zelo devotionis pueros vel adolescentes in minoribus ordinibus constitutos turbantes divinum officium leviter forsitan percusserint; eo quod hujusmodi percussiones causa correctionis adhibitæ, nec violentiæ, nec suadente diabolo censentur cit. c. 1, h. t. et ibi Abbas, n. 1. Navarrus Manual., cap. xxvii, n. 81.

TITULUS XXVI.

De maledicis.

1. *Ratio ordinis*. — Post titulum de percussoribus recte sequitur de maledicis; quia et hi in suo sensu sunt percussores, et maledictum ipsorum percussio est linguæ videlicet, ita ut sicut illi manu, ita hi lingua percutiant. De quibus:

2. *Maledictum et maledicti, qui?* — Quæritur I. Quid, et quotuplex sit maledictum vel maledictio, et maledicus? Resp. I. Ma-

ledictum seu maledictio, a male dicendo, vel loquendo sic nuncupatum, est, et dicitur, malum dictum, seu mala locutio de alio; et qui ita male loquuntur, maledici vocantur. Ita in re communis.

3. *Maledicti varia divisio*. — Resp. II. Maledictum dividitur in detractionem, calumniam, et blasphemiam, indeque maledici in detractores, calumniatores, et blasphemos. Detractio, et detractor est, quando quis de absente male loquitur, ejusque famam denigrat, aut minuit dicendo de illo, quod sit fur, v. g. homicida, mendax, fallax, etc. Calumnia et calumniator est, quando quis in faciem alterius, seu in præsentia illius malum objicit. Blasphemia et blasphemator est, quando quis de Deo, vel sanctis ejus male loquitur juxta magis dicenda infra n. 15.

4. *In varios fieri potest*. — Porro maledictum, prout comprehendit detractionem, et calumniam, fieri potest vel in privatum, vel in superiorem, præsertim supremum, eumque vel sæcularem, v. g. imperatorem, regem, principem, vel ecclesiasticum, v. g. Papam, episcopum, etc.

5. *Pœna maledicti in privatum*. — Resp. III. Pœna maledicti in privatum commissi est, quod præter reatum peccati, et obligationem restituendi famam maledicens sit obnoxius actioni injuriarum, et palinodiæ, seu recantationi arg. l. *Item*, 15, § *Generaliter*, 27, ff. de *Jurejur. et libell. fam.* cum concordantiis c. *de Quibus actionibus*, et magis infra tit. XXXVI, de *Injur. et damno dato*.

6. *Pœna maledicti in imperatorem, vel alium principem sæcularem supremum*. — Resp. IV. Quamvis olim pœna maledicti in imperatorem, aut principem sæcularem fuerit eadem cum pœna criminis læsæ majestatis, teste Arnobio communem allegante, lib. *Adversus gentes*, ubi ait: «Majestatis sunt apud nos rei, qui de vestris secus obmurmuraverint regibus; nihilominus de jure communi nulli certæ, sed soli arbitrariæ pœnæ ipsius principis subest; ita tamen, ut etsi hic maledictum in se conjectum, ut examinari valeat, referri velit, tamen suadente lege et magnanimitate punire non soleat, nisi maledictum in ipsum officium principis fiat, vel circumstantiæ illud suadeant, l. un. c. *Si quis imperatori*, ibi: «Si quis modestiæ nescius, et pudoris ignarus improbo, petulantique maledicto nomina nos-

tra crediderit lacessenda, ac temulentia turbulentus obtreceptor temporum nostrorum fuerit; eum pœnæ nolumus subjugare, neque durum aliquid, nec asperum volumus sustinere: quoniam si id ex levitate processerit, contemnendum est; si ex insania miseratione dignissimum est: si ab injuria, remittendum. Unde integris omnibus, hoc ad nostram sententiam referatur, ut ex personis hominum dicta pensemus, et totum prætermitti, an requiri debeat, censeamus.»

7. Dicitur autem notanter in conclusione, nisi maledictum in ipsum officium principis fiat, etc., hoc enim, ubi contingit, utique puniri debet, et quidem graviter, arg. c. 1, h. t. ibi: « Ut pœna illius aliis terrorem incutiat, » quod idem fieri debet, si verba maledicti seditionem, turbulentias, aut alias periculosas sequelas minarentur, Menochius, de Arbitr. judic., casu 377, n. 7, et seqq.

8 et 9. Pœna maledicti in summum Pontificis officium, et personam, quæ? — Resp. V. Pœna maledicti in summum Pontificem quoque de jure communi arbitraria pro qualitate delicti est, ita tamen, ut si maledictum contra ipsam Sedem Apostolicam, seu dignitatem Pontificiam, seu officium et primatum ipsius fiat, pœna et quidem gravis atque exemplaris necessario imponi debeat, arg. c. 1, h. t. ibi: « Quia nobis per litteras retulisti, quod clericus multis coram adstantibus verba quædam in depressionem officii, et beneficii nostri protulit; ipsum a temeritate sua compescas, ut de pœna illius aliis terrorem incutiat, ne de cætero in Romanam Ecclesiam in talia verba prorumpant: » et ibi doctores communiter.

Si vero in solam personam Papæ, præsertim ex levitate, temulentia, insania, vel animi commotione fiat, mansuetudo Christi, cujus Papa in terris vicarius est, omnino requirit, ut ipse Papa talem injuriam suæ personæ illatam, remittat, arg. can. *Inter querelas*, 27, cau. 23, q. 4, et l. *Si quis*, 40, c. de *Episc. et cleric.* juncta cit. l. un. c. *Si quis imperatori*; si enim juxta hanc legem ipsi principes sæculares suæ personæ maledicentibus ignoscunt, multo magis id facere debet Papa, qui illis, in minoribus et mansuetudine exemplo esse debet. Exemplum insigne pro hac doctrina dedit Pius V, qui famoso carmine in sua persona gravissime offensus, reum deprehensum ad se adductum ita alloquebatur: « Si tu mihi ut sum-

mo Pontifici maledixisses, impune non ferres. Verum quia in fratrem Michælem (hoc nomen ei ut religioso erat) in monachum Scarponensem, etc. convicia jactasti, liber abi, quo vis. Ego vero humilitatem generis mei, vitæ, et habitus semper animo retinebo, et libenter confitebor. » Barbosa, in cit. c. 1, h. t. n. 2.

10. *Si soli personæ episcopi maledictum infertur, ille male dicentem punire non potest.* — Resp. VI. Quamvis episcopus aliquem ob maledictum, soli personæ suæ illatum ipsemet punire non possit, prout notat Glossa communiter recepta in can. *Inter querelas*; ibi: « Unde de cætero omnino esto circumspectus, atque sollicitus, et talia cuiquam pro defensione propriæ injuriæ tuæ interredenuo non præsumas. Nam si tale aliquid feceris, in te scias postea vindicandum. » Ratio est, tum quia nullus superiorem habens est judex in propria causa, per vulgaria; tum quia mansuetudo et sanctitas episcopi requirit, ut injurias suæ personæ illatas remittat, arg. l. *Si quis*, 40, de *Episc. et cleric.* ibi: « Cui sanctitas ignoscendi gloriam dereliquit. »

11. *Debet tamen reus ab aliis puniri. Judices sæculares punire debent injurias illatas sacerdotibus, etsi hi non accusent.* — Nihilominus arbitrio alterius judicis pro qualitate delicti puniendus est, qui maledicto episcopum offendit, ut bene advertit Hostiensis, in *Summa*, h. t. § *Alii maledicunt principem*. Farinacius, *Prax. criminal.* q. 105, n. 402. Et quidem judices sæculares ex officio punire debent illum, qui maledicto episcopum offendit, vel etiam sacerdotem, vel clericum, etiamsi episcopus, vel alii clerici non accusent; quia universaliter loquendo debent judices sæculares ex officio punire quemlibet qui aliquam injuriam (qualis utique est etiam maledictum) infert locis, aut personis sacris, uti expresse statutum habetur cit. l. *Si quis*, 40, c. de *Episcopis et clericis*, illis verbis: « Si quis in hoc genus sacrilegii proruperit, ut in Ecclesias catholicas, sacerdotibus, ministris, vel ipsi cultui, locoque aliquid importet injuriæ, quod geritur, a provinciæ rectoribus animadvertatur; atque ita provinciæ moderator, sacerdotum et Ecclesiæ ministrorum, loci quoque illius, et cultus divini injuriam capitali in convictos seu confessos reos sententia noverit vindicandam; nec exspectet, ut episcopus injuriæ propriæ ultionem poscat,

cui sanctitas ignoscendi gloriam dereliquit, sitque cunctis laudabile, factas atroces sacerdotibus et ministris injurias veluti crimen publicum persequi, ac de talibus reis ultionem mereri. »

12 et 13. *Pœna, clerici maledici et religiosi, præsertim in superiores.* — Resp. VII. Pœna maledici clerici in specie præscribitur, can. *Clericus*, 5, dist. 46, illis verbis: « Clericus maledicus (maxime in sacerdotibus) cogatur ad postulandam veniam; si noluerit, degradetur; nec unquam ad officium absque satisfactione revocetur. »

Resp. VIII. Si religiosi aliquem Ecclesiæ prælatum maledicto offendunt, aut detrahunt eidem, de jure communi debent per duos menses subjacere illis pœnis quæ juxta regulas, vel statuta eorum ob gravia crimina imponuntur, textu expresso Clem. 1, § *Quibus etiam, de Privileg.*

14. *Maledici religiosi, præsertim in Papam, decreta pontificia, cardinales, episcopos, aliosque sæculares, et regulares prælatos, aut superiores.* — Dicitur notanter de jure communi; quia præter hanc juris dispositionem, maledici religiosi per specialia statuta graviter puniuntur. Et quidem in nostro ordine seraphico per statuta generalia maledici, seu qui male loquuntur de summo Pontifice, vel decretis et constitutionibus apostolicis, vel de cardinalibus, vel de episcopis, vel aliis ecclesiarum prælatis, vel etiam de superioribus ordinis, gravissimis subjiuntur pœnis, ut videre est in dictis nostris statutis generalibus cap. 1, § 1, ibi: « Idcirco mandamus, ut si quis ore blasphemus, aut impudenter, vel irreverenter de persona summi Pontificis, vel summa ejus dignitate vel majestate ejus in terris suprema, vel de apostolicis constitutionibus, decretis, aut sanctionibus obloqui temere auserit, et de eo legitime constiterit, semestris pœna carceris, et alia graviore, superiorum arbitrio puniatur. »

» Qui vero eminentissimos S. R. E. cardinales, aut in eorum dignitatem vel personam in genere, vel in specie, et præsertim in eminentissimum ordinis protectorem temere ora laxaverit, aut de episcopis, et aliis ecclesiarum prælatis oblocutus fuerit, trimestri carceri mancipietur; et gravioribus etiam pœnis pro qualitate delicti, superiorum arbitrio subiaceat.

» Qui ministro, vicario, commissario generali non obedierit, etc., aut injuriosis,

vel irreverentibus verbis aliquem ipsorum affecerit, etc., suffragiorum jure sexennio careat; ac semestris carceris pœnam, vel etiam graviorem pro delicti qualitate subeat.

» Qui in ministrum provinciam, vel commissarium ejusmodi crimina admisit, et carceris pœna, suffragiorum privatione, generalis arbitrio infligatur.

» Qui prælato suo aliqua verba injuriosa contra illum protulerit, statim etiam trina monitione non præmissa carceri mancipietur, etc. »

15. *Blasphemia, quid? et quot modis fiat?* — Queritur II. Quid, et quotuplex sit, quibusque pœnis subjecta sit blasphemia? Resp. I. Blasphemia est mala, seu contumeliosa locutio in Deum: quæ potissimum tripliciter fieri potest, videlicet primo, dum de Deo negatur, quod ei convenit: vel aliquid de illo asseritur, quod eidem non convenit. Prioris blasphemie sunt exempla; si quis v. g. dicit: Deus non est omnipotens; non omnia scit; non est ubique, vel aliud verbum contumeliosum contra illum profert. D. Thomas, 2, 2, q. 13, art. 1; Farinacius, q. 20, n. 11, posterioris vero, si dicitur: Deus est tyrannus, est peccator; est mendax; est injustus, etc. Secundo, quando quis Deum detestatur, aut malum aliquid ei imprecatur, v. g. ut pereat, aut moriatur, ut confundatur, contemnatur, vel non amplius cognoscat, nec possit punire peccata, etc. Tertio, si hujusmodi malæ, vel contumeliosæ locutiones in B. V. Mariam, vel sanctos; sicut enim Deus laudatur in sanctis suis; sic etiam blasphemia, quæ fit contra sanctos, in Deum redundat, indeque ut blasphemia in Deum reputatur, ac punitur. D. Thomas, loc. cit.; Covarruvias, in c. *Quamvis de Pact.*; Clarus, § *Blasphemie*; cum communi aliorum arg. c. 2, h. t.

16. *Alii est hæreticalis, alii non hæreticalis.* — Resp. II. Blasphemia præcipue dividitur in hæreticalem, et non hæreticalem. Illa est, quando aliquid articulis fidei contrarium de Deo asseritur vel negatur; ut si dicatur: Illum non esse omnipotentem, vel non esse omniscium, etc. vel esse mortalem, esse mendacem, etc. Hæc vero, seu non hæreticalis est, quando quid fidei non oppositum contra Deum pronuntiatur: ut si per modum imprecationis, vel detestationis in eum quid profertur, v. g. imprecando interitum, optando ut non esset, vel ei maledicendo, etc.